

Velika žutonoga prutka kod Ješkova

Nova vrsta u Republici Hrvatskoj

KRUNOSLAV ARAČ

1. Uvod

Zapodručje Republike Hrvatske osnovana je **Komisija za rijetke vrste ptica** 1999. godine, prema uputama Komisije za europske rijetkosti (*Association of European Records and Rarities Committees*; Barthel, Bison, Wilds 1993). Zadatak Komisije bio je utvrditi vrste ptica koje se u Hrvatskoj smatraju rijetkima na osnovu verificiranih podataka iz postojećih opažanja u literaturi te obrada i verifikacija novih opažanja. Rijetkimpticama u fauni Republike Hrvatske smatraju se one vrste koje su u Hrvatskoj od 1. siječnja 1950. godine do danas viđene do 10 puta. Za svaku vrstu navodi se hrvatsko i latinsko ime, broj opažanja i broj opaženih primjereka nakon 1950. godine. Za svako opažanje zapisan je i datum, mjesto, broj opaženih ptica, a gdje je moguće, utvrđena je starost i spol. Za sve objavljene radove naveden je izvor, a za neobjavljene (a prijavljene Komisiji) navedeno je ime opažača. Ukoliko je preparat neke ptice pohranjen u nekoj zbirci ili muzeju, navodi se kratica iste ustanove. Rijetke ptice pojavljuju se u regijama u kojima inače ne borave pa je njihov status ugroženosti utvrđen u staništima njihove stalne prirodne rasprostranjenosti. U hrvatsku ornitofaunu evidentirano je 394 vrste ptica (Zavod za ornitologiju, 2010) od čega se 50 vrsta smatra rijetkim (Kralj 2005), a čiji se broj do danas još povećao.

2. Metode rada

Dugogodišnji obilazak raznolikih staništa na području Koprivničko-križevačke županije te promatranje, prebrojavanje i kartiranje ptica u slobodnoj prirodi.

3. Rezultati

Nalaz autora ovog članka je prvi nalaz, odnosno nova vrsta za Republiku Hrvatsku, velika žutonoga prutka (*Tringa melanoleuca* Gmelin, 1789).

Na propisanom obrazcu zajedno s fotografijama, nalaz je prijavljen Komisiji za rijetke vrste, koja u sastavu: Dragan Radović, Krešimir Leskovar, Vlado Bartovsky, Ivan Budinski, Jelena Kralj, na svojem 12. sastanku, 3. studenog 2010. godine, nedvojbeno verificirala nalaz kao novu, prvi puta zabilježenu i to 394 vrstu ptice u Hrvatskoj fauni.

Znanstvena klasifikacija:

Red: *Charadriiformes*

Porodica: *Scolopacidae*

Rod: *Tringa*

Vrsta: *Tringa melanoleuca*

Sinonim: *Totanus melanoleucus*

Sl. 1. Velika žutonoga prutka u potrazi za hranom u plitkoj vodi Ješkova (foto: K. Arač).



Opažanje i fotografiranje Velike žutonoge prutke (*Tringa melanoleuca* Gmelin) bilo je 13. srpnja 2010. godine na lokalitetu jugozapadno od naselja Gola u blizini (oko 200 m) nekadašnjeg dravskog meandra, a sada mrtvice Ješkovo. Stanište nalaza je mikrodepresija na poljoprivrednoj površini na kojoj je došlo do propadanja usjeva (kukuruz i soja) zbog velikih količina kiše i zadržavanja oborinskih voda (oko dva mjeseca) na površini od 100 x 10-30 m. Ptica je tražila hranu hodajući u plitkoj vodi i u nekoliko navrata gnjurila prednjim dijelom tijela te je jednom kratko izašla iz vode. Na istoj vodenoj površini bilo je i 30-ak jedinki vivka (*Vanellus vanellus*). Područje Ješkova i okolice obilježeno je 14., 15., 21. i 27. srpnja, ali novog opažanja velike žutonoge prutke nije bilo.

Velika žutonoga prutka pripada sjeverno-američkoj fauni ptica. Gnijezdi se na području Kanade i Aljaske u raznim staništima – močvare, močvarne šumske čistine i cretovi – te se (tijekom zimovanja) opaža na gotovo cijelom području Srednje i Južne Amerike, posebice uz obale Tihog i Atlantskog oceana. Na području Europe pojavljuje se kao rijetka skitalica u malom broju, a zabilježena je u Belgiji, Češkoj, Danskoj, Francuskoj, Grenlandu, Irskoj, Italiji, Nizozemskoj, Norveškoj, Poljskoj, Portugalu, Rusiji, Španjolskoj, Švedskoj, Velikoj Britaniji te 2010. godine, po prvi puta u Hrvatskoj. Prema podacima *British Birds Rarities Committees* u Velikoj Britaniji je u periodu od 1950. do 2006. godine zabilježena tek u 19 opažanja.

Naraste u dužinu od 30-40 cm, raspon krila je oko 70 cm i teži do 250 g. Boja perja tijela je odozgo sivo-smeđa, a odozdo bijela. Vrat i prsa su prošarana tamnosmeđom bojom. Rep i trtica su bijeli. Kljun je dug, tanak, tamnosiv, blago

savinut prema gore. Noge su duge i žute su boje. Glasanje je glasno, trostruko ćurlikavo, a javlja se kada poplašena ptica polijeće. Gnijezda gradi od suhog lišća i iglica četinjača na tlu, koja su dobro skrivena i nalaze se u blizini vode. Nese 3-4 (5) sivomaslinastih jaja s tamnosmeđim pjegama veličine oko 50 mm. Vrijeme inkubacije traje 22-23 dana, a mladunci napuštaju gnijezdo nakon prvog dana, ali se zadržavaju u njegovoj blizini još nekoliko dana. Hrane se u plitkoj vodi sitnim vodenim beskralježnjacima, insektima, malim ribama i račićima.

Prema *International Union for Conservation of Nature (IUCN)* svrstana je u stabilnu vrstu (Lc) s procijenjenom populacijom od 100.000 jedinki.

4. Zaključak

Područje Ješkova, kod Gole, u ornitološkoj literaturi verificirano je po prvom nalazu nove vrste ptice u hrvatskoj fauni – Velike žutonoge prutke (*Tringa melanoleuca* Gmelin).

Literatura

1. BARTHEL, P.H., BISON, P., WILDS, C.: Guidelines for rarities committees. *British Birds* 86, 1993, 301-302.
2. IUCN *Species Survival Commission*: IUCN Red List Categories. Gland, Switzerland, 2011.
3. KRALJ, J., RADOVIĆ, D.: Rijetke vrste ptica u Hrvatskoj. I. Izvješće Hrvatske komisije za rijetke vrste. *Larus* 48, 2002, 73-83.
4. KRALJ, J.: Rijetke vrste ptica u Hrvatskoj, II. Izvješće Hrvatske komisije za rijetke vrste. *Larus* 49, 2005, 37-50.



Sl.2. Stanište nalaza u neposrednoj blizini Ješkova kod Gole (foto: K. Arač).

Prilog 1.

Ispunjeni formular poslati na adresu: Zavod za ornitologiju HAZU, Gundulićeva 24, 10 000 Zagreb.

FORMULAR ZA PRIJAVU OPAŽANJA RLJETKE VRSTE

Vrsta (i podvrsta): *Tringa melanoleuca*
starost, spol i ruho (zimsko/ljetno): ljetnoruho _____

Broj primjeraka: 1 _____

Datum: 13.7.2010. _____

Lokalitet: jugozapadno od naselja Gola u blizini (oko 200 m) mrtvice Ješkovo, odnosno oko 1 km od toka rijeke Drave, 46°11'06 N, 17°02'42 E

Opis staništa: mikrodepresija na poljoprivrednoj površini na kojoj je došlo do propadanja usjeva (kukuruz i soja) zbog velikih količina kiše i zadržavanja oborinskih voda (oko dva mjeseca) na površini od 100 x 30 - 50 m _____

Opažач (ime i adresa): Krunoslav Arač, Franje Gažija 28, 48 000 Koprivnica

Suopažачi: _____

Način opažanja (miruje li ptica, leti i sl.): tražila je hranu hodajući u plitkoj vodi i u nekoliko na-

vrata gnjurila prednjim dijelom tijela te je jednom kratko izašla iz vode. Isto područje je obilježeno i 14., 15., 21., 27. srpnja, ali ista vrsta više nije opažena.

Vremenske prilike (naoblaka, vjetar): sunčano i mirno

Udaljenost ptice: cca 30 m

Optička oprema: _____

Istovremeno prisutne vrste s kojima je bila moguća usporedba: *Vanellus vanellus*

Jeste li već ranije promatrali ovu vrstu? (Navesti pojedinosti): Ne

Postoji li dokazni materijal (fotografija, perje i sl.)? Digitalni zapisi u prilogu _____

Je li ptica uhvaćena? ___Ne___ Ako je, navesti mjere (duljina krila, težina i dr.): _____

Na poleđini formulara priložite opširan opis ptice: njenog izgleda i ponašanja te usporedbu s istovremeno prisutnim pticama. Po mogućnosti priložite i crtež. Objasnite zašto se po Vašem mišljenju radi baš o toj vrsti ili podvrsti i zašto je isključena zamjena za sličnu vrstu. Molimo, da nam za potrebe obrade podataka privremeno stavite na raspolaganje i sav dokazni materijal.